

Зимарова А.А.

к.б.н., доцент кафедри експлуатації лісових ресурсів,

Зайка С.М.,

студент-магістр факультету лісового господарства

Гаврилюк В.І.

студент-магістр факультету лісового господарства

Житомирського національного агроекологічного університету, м. Житомир

ОСОБЛИВОСТІ ЛІСОВІДНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЛІСОТВІРНИХ ПОРІД У ЛІСГОСПАХ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Для розв'язання проблеми безперервного і невиснажливого лісокористування, вирощування високопродуктивних лісових насаджень відповідно до типу лісорослинних умов, одержання максимального приросту при мінімальних економічних затратах, першорядне значення має відтворення лісових ресурсів. Багато вчених, наразі, наголошують на важливості природного поновлення лісу. Проте, відновлення дуба в його корінних типах лісорослинних умов (судібровах і дібровах) відбувається здебільшого незадовільно, переважно зі зміною порід (на граб та м'яколистяні). У той же час, природне відновлення на соснових зрубках також спостерігається в недостатній кількості або зовсім відсутнє, при цьому відбувається заміна сосни м'яколистяними породами (головним чином березою). Тому, при суцільних рубках, щоб запобігти заміні головних порід другорядними, вдаються до штучного лісовідновлення, оскільки саме лісові культури повинні збагатити породний склад лісів і не допустити його збіднення. Склад штучного насадження мусить відповідати конкретному типу лісу, інакше знижується продуктивність, цінність культур, погіршується їх санітарний стан. При цьому повною мірою слід використовувати природне відновлення як головних, так і супутніх порід. Таке лісовідновлення є змішаним і широко застосовується на практиці, зокрема у ДП «Попільнянське ЛГ» та ДП «Лугинське СЛГ».

Згідно даних Житомирського обласного статистичного управління площа лісовідновлення за 10 років (з 2010 по 2018 рр.) зростає (рис.1), а приблизне співвідношення між штучним та природним лісовідновленням зберігається на рівні 3:1. Загалом, у Житомирській області середня частка площ природного поновлення лісів становить 33%, і залишається майже незмінною протягом 10 років.

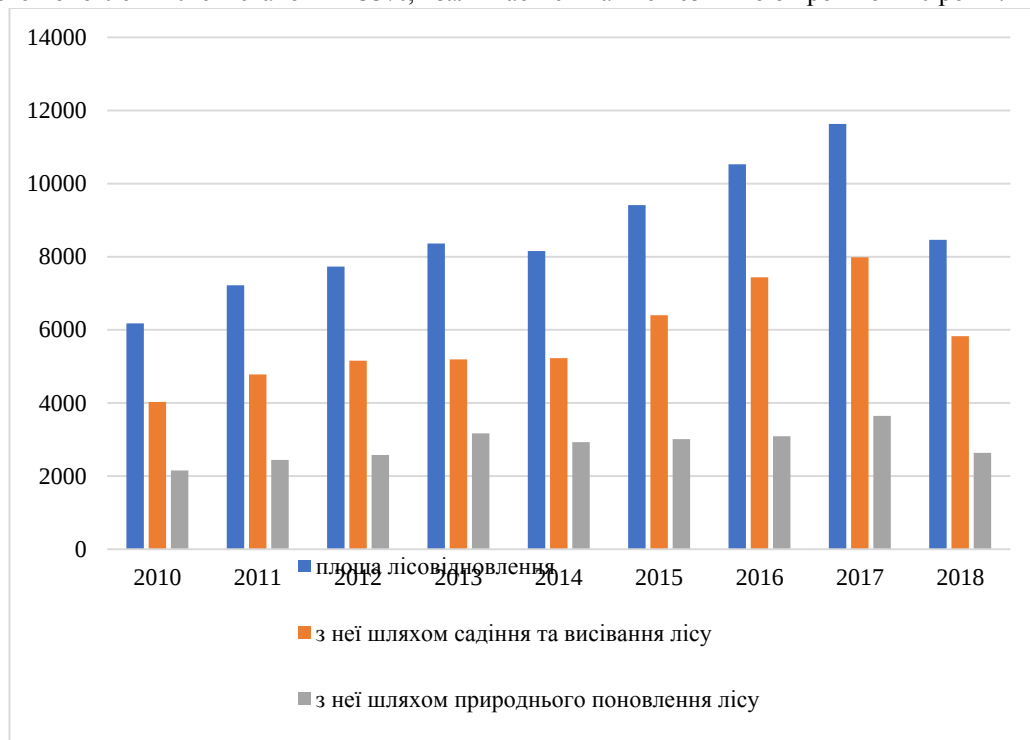

Рис. 1. Відновлення лісів на території Житомирської області (2010 – 2018 рр.)

У ДП «Попільнянське ЛГ» на початок звітної періоду лісовідновленню підлягає 2094,8 га лісових ділянок, з них неокриті лісовою рослинністю – 282, 6 га, лісосіки ревізійного періоду – 1812,2 га (табл. 1). З усієї площі лісових ділянок, які потребують відновлення, природне поновлення можливе на площі 169,9 га (на 8,1% загальної площі лісовідновлення). На всій іншій площі (1887,5 га) створення високопродуктивних лісів із господарсько-цінних порід можливе тільки штучним шляхом. Період лісовідновлення для ділянок, призначених для сприяння природному поновленню, становить 5 років.

Сприяння природному поновленню у лісгоспі проводять шляхом збереження та догляду за підростом господарсько-цінних порід при проведенні рубок, а також шляхом мінералізації ґрунтового покриву. Терміни змикання лісових культур і переведення їх у окриті лісовою рослинністю лісові ділянки, в залежності від групи типів лісу і цільової породи, прийняті у середньому 5 років. Основними лісотвірними породами на території розташування підприємства є дуб і сосна. Частка дубу у запроєктованих для відновлення насаджень становить в середньому 38%, а сосни – 52 %, зокрема, у лісових культурах на дуб припадає 41%, а на сосну 56 %, а при природному поновленні частка дубу становить лише 1,2%, сосни – 6,5%.

Таблиця 1

Розподіл неокритих лісовою рослинністю лісових ділянок і лісосік ревізійного періоду ДП «Попільнянське ЛГ» за видами господарського впливу (площа, га)

Показники	Лісові ділянки не окриті лісовою рослинністю			Зруби ревізійного періоду		Разом
	зруби	ґалевини, пустирі	разом	головного користування	Інших суцільних рубок	
Усього лісових ділянок	209,6	73,0	282,6	1783,1	29,1	2094,8
Лісові культури на яких забезпечуються природне поновлення лісу	54,9	1,7	56,6	113,2	-	169,9
- хвойними породами	9,3	-	9,3	1,7	-	11,0
- твердолистяними породами	2,1	-	2,1	-	-	2,1
Лісокультурний фонд	154,7	33,0	188,5	1669,9	29,1	1887,5
Створення плантацій новорічних ялинок	-	16,2	16,2	-	-	16,2
Лісові ділянки, що не окректують під лісовідновлення	-	22,1	22,1	-	-	22,1

У ДП «Лугинський спецлісгосп» лісовідновні роботи проводяться як штучним шляхом – посадкою лісових культур, так і за допомогою природного поновлення на площах, які вийшли із-під рубок головного користування і суцільних санітарних рубок. У 2018 році лісовідновна площа на території лісгоспу становила – 133 га, з них на 103 га були створені лісові культури і 30 га припадало на природне поновлення. Отже, частка лісовідновлення природним шляхом становить 22,6%. Основна лісотвірна порода у ДП «Лугинський СЛГ» – сосна, тому її частка у запроєктованих насаджень – 72%. При створенні лісових культур найчастіше застосовується практично однакове розміщення садивних місць – 2,5 х 0,7, схеми змішування протягом декількох років застосовувались наступні – 4рС31рБп, 8рС32рБп та 10рС3в – у борах та суборах, крім них у сутрудах в культури вводили дуб звичайний 4рС31рДз. В останні два роки в соснові культури вводять дуб червоний – 4рС31рДч.

Отже, частка природного лісовідновлення у двох лісгоспах, які досліджувалися, є нижчою, ніж середнє значення по Житомирській області, хоча у Лугинському лісгоспі частка насаджень природного походження є дещо вищою. На нашу думку, не повною мірою використовується потенціал природного лісовідновлення у вищезгаданих лісгоспах. У останні роки, в зв'язку із запровадженням екологічно спрямованого або, так званого, наближеного до природи лісівництва, усе більшої актуальності набуває адаптаційний підхід до відтворення лісів, який базується на максимально можливому використанні насінневого природного поновлення лісотвірних порід. З цією метою активно ведуться роботи з апробації у виробничих умовах окремих способів і прийомів лісовідновлення, властивих екологічно орієнтованому лісівництву. Тому, для збільшення питомої ваги природного поновлення у загальних обсягах відтворення лісотвірних порід на території ДП «Попільнянське ЛГ» та ДП «Лугинське СЛГ» пропонуємо залишати на ділянках суцільних зрубів дерева-насінники, що дозволить зменшити витрати на лісовідновлення та підвищити стійкість лісових насаджень. Важливо також проводити рубки головного користування вузьколісосічними лісосіками шириною до 50 м із впровадженням заходів зі сприяння природному поновленню шляхом осіннього рихлення ґрунту (мінералізації), з метою створення максимально сприятливих умов для появи сходів лісотвірних порід.